

Nr 41.

Ankom till Riksdagens kansli den 2 maj 1911 kl. 8 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om dels utredning rörande bolags jordförvärf inom Värmlands län, dels ock utvidgning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906 m. m.

Lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom Andra kammaren väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, nämligen nr 228 af herrar *G. Jansson, J. P. Igel, N. A:son Berg, C. J. Berggren* och *Carl Jansson* samt nr 242 af herr *Carl Lindhagen*.

Herr *G. Jansson* m. fl. hafva i sin motion anfört följande:

»Vid 1909 års riksdag framlade fem representanter från Värmlands län i Andra kammaren en motion, nr 96, hvori de hemställde om en skrivelse till Kungl. Maj:t för åstadkommande af en utredning angående bolags jordförvärf inom nämnda län och vidtagande af sådana åtgärder, som af denna utredning kunde föranledas.

Herr Janssons m. fl. motion.

Motionen blef af lagutskottet, dit den hänvisats, i här afsedda punkt tillstyrkt i dess utlåtande nr 52 punkt 3:o.

Vid ärendets behandling i kamrarna biföll Andra kammaren utan votering hvad utskottet hemställt under punkt 3:o, hvaremot Första kammaren afslog denna hemställan med 92 röster mot 36, som afgåfvos för en af herr *Fahlén* vid punkten fogad reservation, hvori yrkades bifall till motionens förra del, som handlade om här förut berörda utredning.

Under den debatt, som i Första kammaren uppstod med anledning af utskottets utlåtande, framhölls särskildt beträffande Värmlands län bland annat, att hemmansägarna i detta län voro emot den ifrågasatta lagstift-

ningen. Detta påstående var utan tvifvel förhastadt och torde ha berott på bristande kännedom om verkliga förhållandet. I alla de kommuner, där bolagen förvärfvat ett större antal gårdar, har befolkningen vaknat upp öfver den fara, som hotar den från ett öfverhandtagande bolagsvälde, och i mer eller mindre stark form gifvit uttryck för att en gräns måste sättas för dess ytterligare utsträckning.

Angående vidare det fällda yttrandet att Värmlands bönder med sin utpräglade själfständighetskänsla ej vore med på att ställas under förmynderskap, så är det ingenting annat än ett talesätt, som flitigt användts vid försvaret af bolagens herravälde i Norrland. Här må för öfrigt påpekas, att frågan, sådan den framställdes af åsyftade talare, är på ett vilseledande sätt formulerad. Det är nämligen härvidlag icke fråga om huruvida bönderna skola stå under förmynderskap eller ej, utan helt enkelt om huruvida de skola vara under statens eller bolagens förmynderskap. Det är på detta sätt saken rätteligen bör ses, och sker det, behöver sannerligen ingen vara tvifvelaktig om, hvilken förmyndare som är bäst.

En omständighet, som särskildt bör betonas, då det gäller Värmlands län, är, att ett mycket stort bolag, som efter hvad allmänt är käntt huvudsakligen äges af utlänningar, därstädes för något mer än två år sedan förvärfvat sig väldiga skogsdomäner jämte stora industriella anläggningar och därigenom intager en dominerande ställning, som, därest bolaget får tillfälle att obehindradt slå under sig allt större områden, innebär en allvarsam ekonomisk och politisk fara icke blott för länet utan för hela landet.

Det torde vara obehöfligt att nu i vidsträcktare mån utveckla de sociala missförhållanden, som inom länet uppstått till följd af bolagens jordförvärf enär dessa, då frågan därom flera gånger förut förevarit i Riksdagen, redan äro väl kända. Vi inskränka oss därför till att för frågans ytterligare belysning endast åberopa och här nedan intaga det yttrande i saken, som 1909 års lagutskott efter inhämtade upplysningar afgifvit i sitt förutnämnda utlåtande nr 52.

Hvad särskildt angår det i herr Berggrens förevarande motion framställda yrkande på åtgärder i det ifrågavarande afseendet för Värmlands län, har utskottet inhämtat, att förhållandena i detta län, i hvad nu är i fråga, i särskildt grad äro värda uppmärksamhet.

Att Värmlands län icke kom att inbegripas i den redan befintliga förbudslagen, synes hafva berott på flera omständigheter. Någon bland

befolkningen så utbredd och medveten ovilja öfver sakernas tillstånd, som i de nordligare landsdelarna, torde i alla fall där ej hafva förekommit. Emellertid är det ett allmänt känt förhållande, att folkmängden i Värmlands läns norra del samt i gränstrakterna mot Norge i afsevärd mån förminskats. Ehuru det bör medgifvas, att folkminskning förorsakats jämväl af andra än här ifrågakvarande förhållanden, kan det likvisst icke utan vidare förnekas, att trävaruindustriens omfattande inköp af fastigheter kan därtill hafva medverkat. Utskottet vill med ledning af utskottet tillhandakomna uppgifter lämna några exempel på omfattningen af bolagens fastighetsförvärf i Värmland. Inom Älfedals härads nedre tingslag ägdes år 1907 Sunnemo socken så godt som helt och hållet af bolag. Inom Gustaf Adolfs socken i samma tingslag ägde bolag all enskild jord. Af tingslagets båda öfriga socknar, Ekshärad och Norra Råda, tillhoppa, innehållande omkring 50 mantal, äges något mer än 36 mantal af bolag. Inom Älfedals härads öfre tingslag har beträffande en socken uppgifvits, att af bolag därstädes innehades år 1890 2,139 har, 1900 12,193 har och 1907 22,900 har. Från Hvitsands socken i Fryksdals härads öfre tingslag har meddelats, att vid nämnda tid ungefär halfva socknen ägdes af bolag och att bolagens jordförvärf inom socknen visade tendens att fortfara. Inom Lekvattnets socken i samma tingslag, utgörande tillhoppa ungefär 19,000 har, innehade bolag år 1890 1,050 har, år 1900 2,000 har och år 1907 5,400 har. Enligt uppgift från Nordmarks härad med en areal af omkring 97,000 har innehades af bolag år 1900 omkring 10,000 har och år 1907 omkring 15,000. Inom Gräsmarks socken i Fryksdals härads nedre tingslag ägdes för ett 10-tal år sedan knappast någon jord af bolag. Nu pågå emellertid bolagens jordinköp i stigande skala, och å bolagens hemman lär förekomma, att husen och jordbruket äro förfallna. Bland de skogsägande bolagen i Värmland lära några finnas, som, enligt hvad allmänt är känt, hufvudsakligen ägas af utlänningar. Ett dylikt bolag förvärfvade under loppet af förra året enligt uppgift mera än 10 kvadratmil skogsegendom i Värmland. Åtskillig skogsmark äges af enskilda norrmän.

På grund af hvad sålunda anförts, få vi värdsamt hemställa, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes så skyndsamt ske kan låta verkställa fullständig utredning rörande bolags jordförvärf inom Värmlands län samt för Riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, som af denna utredning kunna påkallas.»

Herr Lindhagens motion.

Herr Lindhagens motion är af följande lydelse:

»På grund af kända missförhållanden, som utvecklats i en myckenhet äldre framställningar, och då några lifstecken från regering eller länsstyrelse fortfarande icke afhöras, oaktadt folket på många orter förblöder, nödgas jag hemställa,

att Riksdagen ville

1:o) för sin del besluta sådan utvidgning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, att lagen blir gällande öfver hela riket;

2:o) hos Kungl. Maj:t begära framläggande af förslag, att nämnda lag enligt förebild af norrländska arrende- och vanhäfDSLagarna utsträckes att omfatta äfven enskilda skogsspekulanter;

3:o) hos Kungl. Maj:t begära en undersökning af uppgifna missförhållanden i följd af de enligt nämnda lag medgifna fastighetsinrop af bolag å exekutiva auktioner samt af öfriga verkningar af lagen äfvensom, därest utredningen därtill ger anledning, framlägga förslag till förbättringar i lagen;

4:o) hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till de norrländska arrende- och vanhäfDSLagarnas fulländande i de afseenden, som omförmälas i under-teknads reservationer till lagutskottets betänkande i ämnet vid 1909 års riksdag;

5:o) hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till norrländska arrende-, vanhäfDs- och eventuellt äfven ägostyckningslagens tillämpning på motsvarande jord inom öfriga delar af riket.»

Utskottets yttrande.

Vidkommande först den i herr G. Janssons m. fl. motion väckta frågan om utredning af *bolags jordförvärf inom Värmlands län* samt eventuellt utsträckning till detta län af 1906 års lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom har, såsom i motionen erinrats, redan lagutskottet vid 1909 års Riksdag funnit förhållandena i detta län kräfvat omedelbara lagstiftningsåtgärder i berörda riktning. I sådant syfte hemställde lagutskottet samma år, förutom om en fullständig utredning angående bolags jordförvärf inom bland annat berörda län, äfven om antagande af en provisorisk lag, innefattande förbud intill den 1 september 1912 för bolag och förening att inom länet förvärfva fast egendom.

Denna hemställan bifölls af Andra kammaren, men afslogs i bägge delarna af den Första, hvarför frågan för nämnda Riksdag förföll. Vid 1910 års Riksdag beslöt Andra kammaren för sin del i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning af bolags jordförvärf inom bland annat nämnda län, men äfven då förföll frågan till följd af olika beslut af kamrarna.

Den till stöd för berörda, af 1909 års lagutskott gjorda hemställan afgifna motivering, hvilken utskottet äfven nu får återropa, finnes intagen i ofvanstående af herr G. Jansson m. fl. väckta motion, till hvilken alltså utskottet får hänvisa.

Utöfver hvad däri anfördes vill utskottet framhålla, att, enligt hvad utskottet inhämtat, bolagens jordförvärf inom sagda län, om ock i mindre omfattning, fortfarande alltjämt stadigt ökas. Enligt utskottet lämnade uppgifter är det åtminstone i vissa af de norra delarna af Värmland fallet, att åkerbruket å en del hemman, som förvärfvats hufvudsakligen endast i afsikt att åtkomma därtill hörande skog eller skogsmark, ligger alldeles nere.

Vid anförda förhållanden och då alltså bolagens öfverhandtagande jordförvärf inom många delar äfven af detta län synas — såsom erkänts vara fallet i allmänhet i Norrland och stora delar af Dalarne — kunna innebära en fara för den jordbrukande befolkningen och dess bestånd, har utskottet ansett det vara af vikt, att en utredning snarast kommer till stånd i det afseende, som i herr G. Janssons m. fl. ifrågavarande motion påyrkats. En sådan allsidig utredning synes utskottet vara att förorda äfven ur den synpunkten, att endast därigenom lär kunna ådagaläggas, i hvad mån de i omförmälda afseenden framställda klagomålen tilläfventyrs kunna finnas öfverdrifna eller mindre berättigade. I saknad af en dylik utredning har utskottet för detta län icke ansett sig böra nu förorda sådan omedelbar lagstiftning, som i herr Lindhagens förevarande motion påyrkats.

Hvad därefter angår den i punkt 1) af herr Lindhagens motion jämväl afsedda frågan om *tillämpning äfven för landet i öfrigt af nämnda lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom* har, som bekant, tidigare i detta afseende särskildt ifrågasatts, att lagen borde utsträckas att omfatta hela *Gäflborgs län*. Andra kammaren har sålunda för sin del under hvar och ett af åren 1907, 1908, 1909 och 1910 beslutit ändring i lagen i sådant syfte. Frågan har dock vid alla tillfällena fallit på Första kammarens motstånd.

Nämnda lag gäller för närvarande endast Ofvanåkers, Voxna, Los', Färila, Ramsjö och Hassela socknar samt Hamra kapellag af berörda län. Såsom redan 1907 års lagutskott framhöll, torde emellertid någon giltig anledning att stanna vid dessa socknar af ifrågavaranda län icke föreligga. Enligt Norrlandskommitténs utredningar ägde inom öfriga, af motionärerna afsedda delar af detta län år 1900 sågverksaktiebolag, sågverksägare och bruksägare 39 procent af arealen af den enskilda tillhöriga jorden. Inom t. ex. Ijusdals socken hade trävaruindustriens, till hufvudsaklig del aktiebolags, jordförvärf under tiden 1885—1900 ökats från 12,2 till 41,1 procent af hela mantalet. Norrlandskommitténs äldre förbudslagförslag omfattade också hela länet, och reservanter inom kommittén vidhöllo denna ståndpunkt jämväl i det slutliga betänkandet. Kommittén stannade emellertid vid att föreslå lagens tillämpning endast å de socknar inom länet, som enligt kommitténs åsikt företedde den typiskt norrländska karaktären. I sitt utlåtande öfver kommittéförslaget framhöll Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län, såsom det synes med rätta, att detsamma i denna del vore fotadt på alltför godtyckligt valda grunder. Kungl. Maj:ts befallningshafvande förmälte sig ej heller kunna instämma i kommitténs åsikt, att endast i dessa uppräknade socknar af länet bolagens jordförvärf skulle behöfva motarbetas. Att detta skedde, vore enligt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening önskvärdt äfven inom länet i öfrigt. Vid nu anförda förhållanden och då i vissa af de af förbudslagen oberörda delar af länet bolagsförvärfven lära fortgå i ofta afsevärd omfattning, synes utskottet en sådan utsträckning af förvärfsförbudet till hela Gäfleborgs län böra ske, som nu satts i fråga.

Beträffande frågan om den förevarande *lagens utsträckning till hela landet i öfrigt*, får utskottet i enlighet med hvad som af 1910 års lagutskott beträffande liknande yrkande gjorts gällande framhålla, att såväl den norrländska förbudslagstiftning, hvarom ofvan talats, som äfven i öfrigt den särskilda så kallade Norrlandslagstiftningen föranledts af den fara, som bolagens omfattande jordförvärf ansetts innebära för jordbruket och den själfägande jordbrukarbefolkningens existens i Norrland. Såsom särskilda medverkande orsaker till det norrländska jordbrukets svaghet och behofvet af åtgärder för dess uppehållande togos äfven i beräkning klimatet och jordens beskaffenhet m. fl. omständigheter, som där bidragit att skapa särskilda förhållanden. I mellersta och södra delarna af vårt land är jordbrukets ställning väsentligen en annan. Om någon fara i nu ifråga-

varande hänseende för denna näringsgrens bestånd kan där icke med fog talas. Sådana särskilda åtgärder för vidmakthållande af jordbrukets ställning, som nu för hela vårt land af motionären herr Lindhagen ifrågasättas, synas därför utskottet ej vara af omständigheterna betingade. Utskottet kan därför ej i denna del tillstyrka motionärens förslag.

Vidkommande den i herr Lindhagens motion under 2) gjorda framställning om åtgärder för att *den omförmälda förbudslagen* enligt förebild af norrländska arrende- och vanhäfDSLagarna *utsträckes att gälla äfven enskilda skogsspekulanter*, torde denna framställning böra ses i samband med ett af motionären vid 1909 års riksdag framfördt yrkande, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, i hvad mån inom de sex nordligaste länen jordbruksfastigheter börjat på senare tider inköpas äfven af sådana enskilda personer, hvilka lika litet som bolagen lämpade sig att blifva ägare till dylika fastigheter, äfvensom för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning häremot, därest utredningen därtill gäfve anledning. Beträffande den sålunda väckta frågan anförde lagutskottet, att det enligt hvad utskottet inhämtat visserligen förekommit, att aftal ägt rum rörande fastighetsköp i Norrland, som syntes hafva haft till ändamål att åt bolag åtkomma fastigheter, hvilka bolagen ej ägt själfva förvärfva. I allmänhet syntes dock bolagen icke gärna kunna inlåta sig på dylika aftal, som för dem icke vore utan ekonomisk risk. Det torde också få antagas, att ett dylikt motverkande från bolagens sida af lagens syfte än mera sällan komme att ske, i den mån densamma fortfarande förblefve gällande och den uppfattningen trängde igenom, att den skall blifva beståndande. I allt fall syntes man icke kunna i lagstiftningsväg skapa en hållbar grund, efter hvilken det skulle förmenas vissa enskilda personer att förvärfva och nyttja landets jord. Och äfven om sådant skulle låta sig göra, torde det i fråga om en sådan lagstiftning vara vida svårare att skaffa densamma nödig effektivitet, än fallet vore med den gällande lagstiftningen rörande bolagens fastighetsförvärf. Någon garanti för att vissa kvalifikationer, som i det föreslagna hänseendet skulle kunna fordras af en köpare vid tiden för köpet, äfven sedermera skulle kunna uppehållas, syntes väl knappast stå att få.

På grund af hvad sålunda anförts och då man i fråga om den nu ifrågasatta lagstiftningen tydligen icke kan utgå från samma förutsättningar i berörda afseende som i fråga om de af motionären åberopade norrländ-

ska arrende- och uppsiktslagarna, har utskottet icke kunnat biträda motionärens under denna punkt gjorda yrkande.

I punkt 3) af herr Lindhagens motion har hemställts, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära en *undersökning angående verkningarna af den omförmälda lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom* särskildt med hänsyn till vissa uppgifna missförhållanden.

Det var som bekant först efter noggranna utredningar och under mycket motstånd från deras sida, som närmast skulle drabbas af denna lagstiftning, som man såg sig nödsakad skrida till det lagstiftningsarbete, som resulterade i 1906 års ofvanberörda lag.

Trävaruindustriens fastighetsförvärf i Norrland och Dalarne ansågos hafva fortgått i den omfattning, att ett ingripande däremot syntes nödigt för att åt den jordbrukande befolkningen bevara de resurser, som låge i dess jordbruksmark, jämte tillhörande nödigt område i skog.

Gentemot den tvingande nödvändigheten af ett sådant ingrepp fann man de invändningar, som särskildt från trävaruindustriens sida däremot framställdes, icke kunna tillerkännas betydelse.

Den erfarenhet, som numera vunnits angående nämnda lagstiftning, torde gifvit vid handen, att den verkat i det hela godt.

Uppenbart är emellertid, att denna lag måste vara af djupt ingripande betydelse för utvecklingen i de delar af landet, som däraf beröras. Anmärkningar mot densamma hafva ej heller saknats. Å ena sidan har påståtts, att hemmanen, sedan de kapitalstarkaste köparna, bolagen, i viss mån förhindrats från att förvärfva dem, fallit i värde, till skada för deras ägare. Å andra sidan har uppgifvits, att lagen icke vore tillräckligt effektiv, i det att den med lätthet kringginges af bolagen dels därigenom, att de genom enskilda personer såsom bulvaner förvärfvade fastigheter, dels på annat sätt bland annat genom den för stora lätthet, lagen ansetts erbjuda för bolagen, att vid exekutiv försäljning förvärfva fastighet.

Äfven om de framställda anmärkningarna ofta torde vara öfverdrifna, synes dock det af motionären framställda spørsmålet icke böra lämnas obeaktadt. Då, på sätt ofvan nämnts, lagen i fråga tillkommit för att förekomma och afhjälpa ett förhållande, som visat sig innebära en betydande fara för samhället, är det uppenbarligen af vikt att tillse, att den verkat och verkar i den åsyftade riktningen. Har så ej skett, kan behof förefinnas att i vissa hänseenden skaffa densamma större effektivitet. Har

åter lagen visat sig tillfredsställande fylla sitt hufvudsakliga ändamål, men det oaktadt i andra hänseenden medfört skadliga verkningar, hvilka ej afsetts, böra tydligen dessa i möjligaste mån undanröjas. En allsidig utredning i dessa hänseenden synes utskottet därför vara af nöden.

Såsom tidigare i förevarande hänseende framhållits, lär en sådan undersökning ej påkalla något särskildt organ, utan bör den väl kunna verkställas genom vederbörande ortsmyndigheter, men för åstadkommande af enhetlighet och öfverskådlighet sättas i gång efter en gemensam plan. Lagen har verkat tillräckligt länge, för att material för en sådan undersökning icke skall saknas.

Därest denna undersökning skulle gifva vid handen, att någon åtgärd i ena eller andra hänseendet bör vidtagas, lär sådant icke underlåtas.

I fjärde punkten af sin omförmälda motion har herr Lindhagen hemställt, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till *de norrländska arrende- och vanhäfdslagarnas fulländande* i de afseenden, som angifvas i motionärens reservationer till lagutskottets betänkande i ämnet vid 1909 års riksdag.

Dessa reservationer gingo därpå ut, att lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna måtte blifva gällande äfven å de egendomar, hvarå arrendelagen skulle äga tillämpning, samt att åtskilliga bestämmelser i bägge lagarna måtte skärfas i syfte af större effektivitet.

I anseende till den korta tid, som förflutit efter det nämnda lagar den 1 september 1909 träd i kraft, lär man ännu icke kunna bilda sig något tillförlitligt omdöme om deras verkningar; och det så mycket mindre som de i lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna omförmälda jordbrukskommissioner först innevarande år fått af Kungl. Maj:t fastställt reglemente och till följd häraf knappast förrän i år allmänt träd i fullständig verksamhet. Vid sådant förhållande synes det icke lämpligt att förändringar nu vidtagas i de af motionären åsyftade hänseenden. Utskottet har alltså icke kunnat tillstyrka motionärens förslag i denna del.

Hvad slutligen angår det under 5) i herr Lindhagens motion gjorda yrkande, att åtgärder måtte vidtagas för *utsträckning af nyssnämnda lagars samt eventuellt af den norrländska ägostyckningslagens tillämpning å motsvarande jord inom öfriga delar af riket*, vill utskottet hänvisa till hvad

utskottet förut anfört beträffande den väckta frågan om utvidgning af den norrländska förbudslagens giltighet för landet i dess helhet. Utskottet får därjämte erinra, att gällande allmänna arrendelag ju är så ny, att dess ersättande i vissa afseenden med en annan för närvarande icke synes böra ifrågasättas.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

1:o) att Riksdagen, i anledning af herr G. Janssons m. fl. motion samt det under 1) i herr Lindhagens motion gjorda yrkande, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t så snart ske kan låta verkställa fullständig utredning rörande omfattningen af bolags jordförvärf inom Värmlands län samt för Riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, som af denna utredning kunna föranledas;

2:o) att Riksdagen, i anledning af det under 1) i herr Lindhagens motion gjorda yrkande, måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906.

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906 skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Bolag eller förening må ej i andra fall än nedan stadgas förvärfva fast egendom å landet inom Nedan-Siljans, Ofvan-Siljans eller Väster-Dals fögderi eller Envikens eller Svärdsjö socken i Kopparbergs län eller inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län.

Å fastighet i köping eller å annan ort, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, äger denna lag ej tillämpning.

3 §.

Bolag eller förening må förvärfva den del af ett hemmans afrösningsjord med impedimenter, hvilken i den ordning 5 § stadgar pröfvas ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde enligt hvad nedan sägs; skolande hvad sålunda förvärfvas från hemmanet afskiljas genom jordafsöndring.

Till *stödskog* skall hänföras:

a) inom de norrländska länen så mycken till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark, som på hemmanet belöper efter en areal för helt mantal af:

1,500 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ofvan odlingsgränsen samt inom Frostvikens, Hotagens, Offerdals, Kalls Åre, Undersåkers, Storsjö, Tännäs, Hede, Vemdalens, Klöfsjö, Linsells och Lillherdals socknar i Jämtlands län;

1,200 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker nedom odlingsgränsen samt inom Muonionalusta, Pajala, Tarendö och Korpilombolo socknar i förstnämnda län: samt

1,000 hektar inom de öfriga delarna af Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län äfvensom inom Västernorrlands och Gäfneborgs län;

skolande, då fråga är om hemman, hvars skattetal understiger ett åttondels mantal, den sålunda bestämda arealen höjas med en fjärdedel, dock ej till mera än hvad på ett åttondels mantal belöper;

b) inom de i 1 § nämnda delar af Kopparbergs län hvad vid verkställdt storskifte betecknats såsom hemskog och fåbodskog.

Till *odlingsområde* skola hänföras till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i

anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande af själfständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

3:o) att det under 1) i herr Lindhagens motion framställda yrkande, i hvad det icke besvarats genom utskottets hemställan under 1:o) och 2:o), icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

4:o) att det i herr Lindhagens motion under 2) framställda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

5:o) att Riksdagen, i anledning af det i herr Lindhagens motion under 3) gjorda yrkande, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta anordna undersökning rörande verkningarna af lagen den 4 maj 1906 om förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom samt, i den mån och på det sätt, som kan anses lämpligt, framlägga resultatet af undersökningen;

6:o) att det i herr Lindhagens motion under 4) gjorda yrkande icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd; samt

7:o) att det i herr Lindhagens motion under 5) gjorda yrkande ej heller måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 maj 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.

Reservationer:

Beträffande utskottets hemställan 1:o) och 2:o):

Herrar *Håkanson, Gustaf Andersson, Trana* och *von Baumgarten* hafva yrkat, att ifrågavarande motioner icke måtte i dessa delar föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Herrar *af Ekenstam, Bergendahl* och *Lorentz Petersson* hafva beträffande utskottets hemställan under 2:o) instämt i herr Håkansons m. fl. nyssnämnda yrkande.

Beträffande utskottets hemställan under 3:o):

Herrar *Widén, Berggren, Ersson, Jansson* i Edsbäcken, *Petrén* och *Forsberg* hafva ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen, i anledning af det i herr Lindhagens motion under 1) gjorda yrkande, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande omfattningen af bolags jordförvärf i de öfriga delar af riket, i fråga om hvilka lagen den 4 maj 1906 icke skall äga tillämpning.

Till stöd härför har åberopats den af 1909 års lagutskott i utlåtandet nr 52 för liknande hemställan afgifna motivering, hvilken var af följande lydelse:

»Beträffande de i de förevarande motionerna framställda yrkandena på utredning rörande *bolags jordförvärf i mellersta och södra delarna af landet* biträdde redan vid 1898, 1899 och 1900 års riksdagar Andra kammaren af enskild motionär gjorda framställningar, att Kungl. Maj:t måtte taga under ompröfning, huruvida icke inskränkning i aktiebolags rätt till förvärf af fast egendom i allmänhet på vår landsbygd funnes erforderlig samt i sådant fall framlägga förslag till lagstiftning därom. Liknande yrkande som det nu föreliggande biträdde af samma kammare vid såväl 1907 som 1908 års riksdagar. Vid 1907 års riksdag hemställdes i sär-

skild motion, att beslut i angifna syfte måtte fattas särskildt såvidt Värmlands län anginge. Sistnämnda års lagutskott anförde i afgifvet utlåtande i anledning af de då väckta motionerna följande:

'Genom här förevarande motioner har Riksdagens uppmärksamhet ånyo påkallats för frågan om bolagens fortgående jordförvärf i vårt land. Såsom bekant hafva åtskilliga förslag i detta ämne förut framkommit inom Riksdagen och särskildt inom Andra kammaren tillvunnit sig bifall. Frågan om bolagens jordförvärf i Norrland och Dalarne blef ock särskildt föremål för behandling i den på Riksdagens initiativ af den så kallade norrlands-kommittén verkställda utredning, på grundvalen hvaraf den af nästlidet års Riksdag antagna lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom i väsentliga delar hvilat. Man har alltså för de nordliga delarna af vårt land, som i denna lag afses, kommit till det resultatet, att i bolagens fortgående jordförvärf ligger en fara, som genom lagstiftningen måste afvärjas. Att man sålunda i första hand riktade blicken på dessa landsdelar, berodde isynnerhet på bolagens dominerande inflytande därstädes i förening med den själfägande befolkningens därpå förorsakade tryckta ställning. Att emellertid jämväl i andra delar af landet bolagens jordförvärf nått ganska afsevärda dimensioner och mångenstädes alltjämt fortgå, synes framgå af den statistiska utredning, herr Lindhagen därom lämnar. (»Se sammanställningen här nedan.») De missförhållanden, som i olika afseenden åtfölja ett sådant fortgående bolagsförvärf, torde numera vara så allmänt kända, att utskottet icke däröfver behöfver yttra sig. En snar utredning synes därför till en början erfordras angående bolagens jordförvärf i de södra och mellersta delarna af landet — — — — —. Det statistiska material, som för närvarande därom kan föreligga, lär icke erbjuda den fullständighet, som för ett noggrant bedömande af detta viktiga ämne är af nöden. Denna utredning torde då ock gifva vid handen, hvilka åtgärder kunna erfordras till undanrödjande af de skadliga verkningarna af bolagens jordförvärf. Herr Lindhagen har härutinnan hänvisat till den för Norrland och Dalarne antagna förbudslagstiftningen. Huruvida emellertid denna eller någon liknande är i förevarande afseende lämplig, vill utskottet icke bestämdt uttala sig om.'

Med ledning af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser har utskottet verkställt följande sammanställning angående aktiebolags jordinnehaf i mellersta och södra Sverige. Järnvägsaktiebolag hafva ej medtagits.

Fastigheter å landsbygden tillhöriga inhemska aktiebolag (oberäknadt järnvägsaktiebolag).

	Ar:	Antal mantal:	Antal utjordar o. d. ej i mantal satt jord:
Stockholms län	1885	133,881	41
	1895	200,017	73
	1900	291,192	139
	1905	256,224	124
Uppsala län	1885	192,176	57
	1895	241,185	91
	1900	254,223	90
	1905	205,529	91
Södermanlands län	1885	13,188	7
	1895	19,237	11
	1900	30,000	10
	1905	67,279	60
Östergötlands län	1885	119,954	37
	1895	153,285	135
	1900	198,159	173
	1905	204,617	210
Jönköpings län	1885	14,562	15
	1895	6,263	11
	1900	20,373	19
	1905	35,878	42
Kronobergs län.....	1885	22,488	3
	1895	24,493	2
	1900	67,182	10
	1905	93,529	23
Kalmar län	1885	49,918	3
	1895	57,999	7
	1900	77,545	15
	1905	80,668	39
Gottlands län	1885	—	—
	1895	6,982	7
	1900	17,590	29
	1905	18,247	35
Blekinge län	1885	1,511	3
	1895	4,096	5
	1900	5,690	10
	1905	6,140	10

	År:	Antal mantal:	Antal utjordar o. d. ej i mantal satt jord:
Kristianstads län	1885	2,885	—
	1895	6,512	4
	1900	22,243	15
	1905	23,996	45
Malmöhus län	1885	20,628	15
	1895	38,755	77
	1900	77,190	128
	1905	98,519	188
Hallands län	1885	0,807	1
	1895	3,219	8
	1900	5,033	3
	1905	10,279	119
Göteborgs och Bohus län	1885	19,372	25
	1895	26,959	33
	1900	36,773	59
	1905	43,512	104
Älfsborgs län	1885	44,311	9
	1895	41,688	11
	1900	82,046	18
	1905	88,508	40
Skaraborgs län	1885	55,984	28
	1895	73,792	43
	1900	81,833	53
	1905	106,621	108
Värmlands län	1885	159,894	166
	1895	188,604	198
	1900	182,571	208
	1905	197,802	227
Örebro län	1885	211,821	28
	1895	332,376	87
	1900	352,415	152
	1905	338,659	205
Västmanlands län	1885	194,275	27
	1895	209,949	54
	1900	201,959	117
	1905	202,844	191

Af denna sammanställning, som visserligen icke gifver någon tillförlitlig bild angående arealen af mark, hvarom är fråga, framgår dock, att aktiebolagens jordinnehaf i mellersta och södra Sverige under de senare femårsperioderna ökats. Att förväfven efter 1905 fortgått i oförminskad skala, därför tala alla omständigheter. Det synes alltså utskottet önskvärdt, att den utredning, som nu begäres, icke längre får anstå. Utredningen skulle närmast afse upplysningars erhållande angående i hvilka trakter af landet bolags jordförvärf kan anses hafva tagit betydande omfattning. Å andra sidan skulle däraf äfven ådagaläggas, i hvad mån framställda klagomål öfver öfverhandtagande jordförvärf från bolagens sida tilläfventyrs kunna anses oberättigade. Ensamt en grundlig utredning kan i hvarje fall lämna erforderligt material för frågans allsidiga bedömande och gifva anvisning på lämpliga åtgärder för rådande af bot å de missförhållanden i det förevarande hänseendet, som kunna föreligga. Huruvida dessa åtgärder, där sådana eventuellt kunna erfordras, böra resultera i en likartad förbudslagstiftning som den för Norrland och Dalarne redan gällande, synes utskottet ovisst.»

Beträffande utskottets hemställan under 5:o):

Herrar *Håkanson, Gustaf Andersson, af Ekenstam, Bergendahl, Lorentz Petersson, Trana och von Baumgarten* hafva hemställt, att motionen i denna del icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Herrar *Gezelius, Lindhagen och Pettersson* i Dänningelanda hafva anhållit få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.